

NIET VINKEN MAAR VONKEN

10 JAAR VCPS-VO

AUTEUR: MELISSA DE VREEDE
BEELD: JAN V/D WIEL

Tien jaar geleden was de Vereniging CultuurProfielScholen (VCPS) VO een feit. Hoe is die vereniging eigenlijk ontstaan en vooral: waarom? Wat is er in die afgelopen tien jaar gebeurd en welke plannen zijn er voor het volgende decennium?

‘Wanneer de term cultuurprofielschool valt, denken de meeste mensen aan een soort kunstacademie waar alle kunstvakken op een fantastische manier gegeven worden’, zegt Astrid Rass, die van het begin af aan bij de vereniging betrokken is geweest. ‘Klopt’, zegt Antoine Gerrits die net nog iets eerder dan Astrid aan de wieg stond van de VCPS. ‘Natuurlijk gaan we er vanuit dat het met die kunstvakken in orde is, maar daar beoordelen we niet op. We kijken naar cultuuronderwijs in de breedte. En dan gaat het er niet om of je per jaar drie of vier musicals maakt met je leerlingen, het gaat om visie en om breed draagvlak.’

Henk Visscher, sinds enige tijd geen voorzitter van de vereniging meer maar nog steeds actief voor ‘zijn’ club, vult aan: ‘Als je alleen maar een cultuurklas hebt ben je nog geen cultuurprofielschool. Dat is pas het geval als de hele school is doordrongen van cultuur. Een van de grote successen van de afgelopen tien jaar is wat mij betreft dat het niet meer zozeer gaat om de uiterlijke kenmerken, maar juist om de innerlijke kenmerken en ambities.’

PROFIEL VOOR INTERESSE EN TALENT

Het ontstaan van de VCPS-VO moet worden gezien in het licht van de beleidswijzigingen die tien jaar geleden in het voortgezet onderwijs werden ingezet. Per 1 augustus 2006 werden voor de onderbouw van het vo 58 kerndoelen vastgesteld. Precies een jaar later, op 1 augustus 2007, ging de herziene tweede fase van havo en vwo in. Het vmbo volgde in 2016 met de invoering van de nieuwe beroepsgerichte vakken. Al deze wijzigingen hadden – en hebben nog steeds – het oogmerk om scholen ruimte te bieden eigen inhoudelijke keuzes te maken. Schoolleiders en docenten kunnen hun onderwijsprogramma op deze manier beter afstemmen op de interesses en talenten van hun leerlingen. Hun visie kan vervolgens leiden tot een profiel dat voor iedereen herkenbaar is en waar (toekomstige) leerlingen en hun ouders bewust voor kiezen.

VEEL BELANGSTELLING

De tendens om je als school te profileren was bij de millenniumwisseling al ingezet, maar raakte in

“BIJ CULTUURONDERWIJS IN DE BREEDTE GAAT HET OVER VISIE EN DRAAGVLAK. NIET OVER OF JE PER JAAR DRIE OF VIER MUSICALS MAAKT MET JE LEERLINGEN”

een stroomversnelling toen duidelijk werd dat het overheidsbeleid hierop in zou spelen. Een aantal scholen dat al een aantal jaren intensief met kunst- en cultuuronderwijs bezig was, drong er dan ook bij het Ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap op aan hun behoefte aan verdere ontwikkeling van een breed cultuureducatief curriculum te ondersteunen.

De interdepartementale projectgroep Cultuur en School toonde zich ontvankelijk voor deze wens en riep een regeling in het leven die op 15 januari 2004 werd gelanceerd: de *Regeling cultuurprofielscholen* voortgezet onderwijs. De regeling bood scholen die zich aanmeldten de mogelijkheid om een aanvullende bekostiging te krijgen om hun plannen zich te profileren in cultuuronderwijs verder te realiseren. Er was voor vier scholen geld beschikbaar en men ging ervan uit dat daarmee in de behoefte van de op dat moment bekende voorlopers kon worden voorzien. ‘Dat pakte echter heel anders uit’, merkt Gerrits op. ‘We wisten wel dat er meer scholen in aanmerking wilden komen, maar dat het er zoveel waren... Maar liefst honderdzes scholen deden een aanvraag. En daarvan waren er zeker tachtig subsidiabel. Zij hadden een goed plan geschreven en hun toekomstvisie duidelijk verwoord.’

De toenmalige commissie die alle plannen moest beoordelen had dus een harde dobber. Gelukkig stelde het ministerie meer geld beschikbaar zodat uiteindelijk ongeveer veertig scholen aan de slag konden. En daaruit ontstonden de eerste officieel erkende cultuurprofielscholen.

CULTUURONDERWIJS NAAR BUITEN

‘De cultuurprofielschool van toen is niet meer de cultuurprofielschool van nu’, aldus Visscher. ‘In die afgelopen tien jaar heeft een verschuiving plaatsgevonden, de muren van het cultuurlokaal worden steeds meer afgebroken. Het cultuuronderwijs dat zich eerst in dat vaklokaal afspeelde treedt steeds meer naar buiten. Het gaat verbindingen aan met vakken als wiskunde en legt contacten met de buitenwereld.’

Ook Astrid Rass en Antoine Gerrits zien deze ontwikkeling. Er is volgens hen steeds meer sprake van ‘denken in samenhang’, zowel binnen de schoolorganisatie als binnen de vakken. Waar vroeger alleen cultuurcoördinatoren en kunstvakdocenten naar bijeenkomsten van de VCPS kwamen is het de laatste tijd vanzelfsprekend geworden dat collega’s meekomen die doceren in talen, in techniek of in andere vakken. Vanuit ieder domein wordt kortom verkend hoe kan worden bijgedragen aan het cultuurprofiel van de school.

EIGENAARSCHAP

Een andere ontwikkeling sluit hier mooi op aan. In plaats van algemene bijeenkomsten voor iedereen, worden nu steeds vaker themabijeenkomsten georganiseerd. Er zijn tien leernetwerken gevormd die onderwerpen behandelen die door de leden zijn aangedragen, zoals creatieve industrie en cultuuronderwijs in het vmbo. Het ene netwerk streeft vooral naar uitwisseling van kennis, het andere stelt zichzelf een concreet doel. Zo bereidt het leernetwerk internationalisering op dit moment een excursie naar Canada voor. Van elke school zullen twee leerlingen meegaan. En het netwerk cultuur en techniek is op zoek naar inspirerende voorbeelden van hoe die twee domeinen elkaar versterken. De invulling en organisatie van de netwerkbijschappen komen meer en meer in handen te liggen van de deelnemers, die op die manier eigenaar worden van hun eigen ontwikkeling en van het succes van hun netwerk.

TOEKOMSTPLANNEN

Dat betekent niet dat het Steunpunt van de VCPS, bemenst door Rass en Gerrits, zo langzamerhand duimen kan gaan zitten draaien. Zij blijven de kurk waarop de vereniging drijft, zoals het bestuur hun functie omschrijft.

Weten wat er speelt, zowel bij de leden als op landelijk niveau, blijft een belangrijk onderdeel van hun werk. Ze weten dat de leerwens van docenten divers is en aan verandering onderhevig. Er is bijvoorbeeld steeds meer behoefte aan onderzoek en theoretische fundering. Ook zijn er leden die niet graag hun

lessen missen en die graag op een andere manier geïnspireerd worden dan via bijeenkomsten.

Naast het plan om onderzoek te stimuleren is een van de andere toekomstplannen om uitwisseling van docenten te faciliteren. Van een kijkje in de keuken bij een andere school kan je immers veel opsteken, aldus de huidige voorzitter van de VCPS-VO Rob Menting: ‘We moeten niet allemaal het wiel uitvinden. Sommige scholen hebben al een volledige auto. Die kun je niet zomaar overnemen, maar je hoeft ook niet opnieuw te beginnen. Wanneer je docenten uitwisselt en een week op een andere school voor de klas laat staan, vallen er geen lessen uit en valt er heel wat van elkaar te leren.’

OPEN GESPREKKEN

Als andere manier om kennis uit te wisselen biedt de VCPS de *Cultuurkaravaan*. Dat is een dienstverlening op maat aan scholen die behoefte hebben aan advies of gewoon aan een goed gesprek. Het kan zijn dat er een nieuwe schoolleider is die graag wil worden bijgepraat, maar het kan ook zijn dat er een knelpunt is op een of ander terrein. ‘Een dergelijk gesprek is heel anders van aard dan de visitatiegesprekken’, zegt Rass, ‘er kan een vraag zijn over het vernieuwde CKV of over leerlingbetrokkenheid. Als leden onder elkaar ga je dan een open gesprek aan - met de benen op tafel - en kijkt of je samen een stap verder komt.’

VISITATIE

De leden zijn gezamenlijk verantwoordelijk voor kwaliteit binnen de VCPS. Het zelfevaluatie instrument en de visitatie zijn daarbij leidend. Een beredeneerd verhaal achter de visie op cultuureducatie is van cruciaal belang. Daarnaast wordt gekeken naar keuzes in het programma, de organisatie en de financiën. De laatste jaren is er bovendien steeds meer aandacht voor de eigen ambities van de school. Dat krijgt allemaal een plaats in het cultuurprofielplan dat de school schrijft. Een belangrijk hulpmiddel daarbij is de cultuurprofielplangenerator die op de website te vinden is. Deze handige vragenlijst is overigens goed bruikbaar voor iedere school in Nederland.

Tijdens de visitatie wordt niet alleen gesproken met de schoolleider, de cultuurcoördinator en de kunstdocenten, ook de andere docenten komen volop aan het woord. En – last but not least – de leerlingen. Zij worden niet alleen gehoord maar oordelen ook mee, want zij maken deel uit van het visitatieteam. Hun oordelen zijn vaak haarscherp, zowel in positieve als in negatieve zin.

Van het begin af aan is de manier waarop visitatie op een betrouwbare en objectieve wijze zou kunnen plaatsvinden onderwerp van gesprek geweest. Hoe toets je kwaliteit, terwijl je tegelijkertijd een open gesprek wil voeren? Met hulp van diverse experts is telkens gesleuteld aan de opzet van de visitatie en is een vorm gevonden waar de vereniging terecht trots op is.

NIEUWE LOOT

Desalniettemin blijft het dilemma dat een school zo’n visitatiebezoek als een inspectie kan ervaren. Astrid Rass zegt daarover: ‘Gedragen we ons als cultuurpolitie of als cultuurvisite? Kun je kwaliteit eigenlijk wel meten? Het blijft complex, maar doordat er kaders zijn vastgesteld die door de leden worden gedragen, kan je elkaar met goed fatsoen daarover bevragen. En zo merk je dat de lat vanzelf hoger wordt gelegd.’

Dezelfde discussie over het meten en waarborgen van kwaliteit is onlangs gestart bij de nieuwe vereniging die vorig jaar is opgericht, de VCPS-PO. Ook hier moeten de kersverse leden de kaders bepalen. De visitatie van de VCPS-PO scholen zal waarschijnlijk dezelfde richting opgaan als die van de scholen voor voortgezet onderwijs. De voorzitter van het – voorlopig nog kleine – zusje van de VO-vereniging Gerard Smetsers formuleert het als volgt: ‘Het doel van de VCPS-PO is niet om met strenge afvinklijsten elkaar de maat te nemen. We leren van elkaars goede praktijken en geven elkaar feedback. We gaan niet vinken, maar vonken!’ ●

Melissa de Vreede is specialist cultuureducatie bij het LKCA

MEER WETEN?

- www.cultuurprofielscholen.nl of mail naar: info@cultuurprofielscholen.nl